

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

„Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách,
praví Pán.“ Tom. Kemp. I. I.

O důležitosti ethických idejí.

Podává L. S.

„Lidstvo má býti vzděláváno hned
od první mladosti, aby nejen věřilo,
ale také rozumělo tajnostem božím,
aby se vítězství dostalo světlu a pravdě.“
A. Komenský.

Jest těžko mluvit u dítky byt i čtrnáctiletého o povaze mravní, o nějakém charakteru, ježto tento výronem teprve mnohých studií a zkušeností, nicméně neupře nikdo, že základy ku povaze mravní dlužno klásti již v útlém mládí, že jisté zásady mravní již ve škole obecné dítko poznati a s sebou do života nésti má.

V poslední době velmi zkusta ozývají se stesky, že pěstuje se ve školách téměř výhradně paměť a rozum, cit a mravnost že se zanedbává. Odtud tak často slýchána hrubost a drzé odmlouvání mistrům a starším pomocníkům, neposlušnost a vzdorovitost vůči rodičům, necitelnost a nevážnost naproti bývalým svým učitelům, nezřízený egoismus naproti bližnímu.*)

Říšský zákon z r. 1869 nařizuje sice, aby dítky v mravnosti a nábožnosti se vychovávaly a vymezuje účel výchovu v mravní charakter, ale cesty nenaznačuje, aniž svými orgány o to se stará, skládaje vše na bedra učitelova. Je známo, že mnohý školdozorce přísně stopuje a posuzuje probrané učivo, ale mravní povahy žáků si nevšimne. Učitel pak přetížen množstvím látky učebné svědomitě se stará, aby si žáci hojně vědomosti osvojili a vytknutého účelu výchovu opomene. Kdybychom pak tak mohli nahlédnouti do nitra odchovancova, když již školu opouští, spatřili bychom tu třeba dosti přiměřených vědomostí, ale cit a vůli jeho jako pŕdu ladem ležící. — Někteří paedagogové tvrdí, že ctnosti ve škole učiti nelze, že se jeviti má v činech a ne ve slovech, že moralisování se mládeži protíví, že jest to věcí a péčí rodičů a pod. Jest ovšem pravda, že na rodinném, domácím živobytí nejvíce záleží, a že všechno úsilí školy bohužel velmi často jest marno, není-li dítko doma vedeno k dobrému; ale jest neméně pravda, že škola nejen pořádné domácí vedení podporuje, ale i méně sporádané svým vlivem napravuje, aneb aspoň škodlivé její působení obmezuje. Jsou zajisté příklady, že chlapec z rodiny nepořádné přičiněním učitelů svých vyspěl v řádného občana, ano že i své příbuzenstvo z prachu a bláta povznesl.

*) Katolické učitelstvo podalo v té příčině velmi případný pamětní spis, který otištěn v roč. I. tohoto listu v čís. 3.

Krásně o tom dí A. Komenský v naznačeném mottu. Má tu patrně učitel národů nejen vychování rodinné, ale i školu na mysli a klade na první místo náboženství a mravouku. Působí tyto přímo a bezprostředně v rozvoj mravnosti. O mravouce samo sebou se rozumí. Má-li člověk jednati dobře, musí též věděti, co jest dobré, co zlé; musí býti poučován, co jest dobro, co ctnost, jaké jsou její druhy, které jsou její účinky, v čem záleží pravé štěstí člověka atd. Ve škole obecné se ovšem mravouce přímo nevyučuje, ale právě proto úkol tento ze všeho vyučování nejdůležitější musí přejati náboženství a všechny ostatní předměty. V náboženství má tudíž katecheta klásti největší váhu na stránku ethickou. Jest mu arci ve škole čas drahý, a nutno pravdy náboženské mládeži vštípit v paměť, avšak pouhé pravdy tyto nezaručují mravní povahy a některý člověk velmi dobře zná katechismus ve věku dospělém a jednání — bezcharakterní. Dlužno proto zasévat v útlá srdce dítek zásady mravní, ideje ethické, aby přešly v maso a krev, aby člověk při každé příležitosti mravně jednal. Kde mívá katecheta exhorty, sáhne k morálce a snaží se příkladem ze života a poučením vzbuditi tu neb onu ctnost, aby se mládeži zalíbila a stala se majetkem jejím. Kde nestává exhort není jiné pomoci, leč ubrati kde se dá a v dotyčné hodině aspoň na jednu ideu křesťanskou poukázati a ji dítkám v srdce uložiti, aby podle ní jednaly. Dlužno pak tu a tam v příštích hodinách té oné ctnosti vzpomenouti a přímo tázati se, měl-li některý žák příležitost vykonati ji.

Po náboženství bez odporu největší význam pro vychovávání povah má dějepis. Historie jest učitelkou života, uvádějí vzory nejen chytrosti a praktického rozumu, ale i ctnosti a mravnosti, jichž následovati má a příklady pošetilosti a nemravnosti, které mu mají býti výstrahou. Šlechetní a velicí mužové budí v mysli žákově úctu i podiv a vyzývají jej, aby stal se jim podobným; obětovné skutky, výtečné zákony, velkolepé podniky obracejí jeho pozornost k vyšším snahám. Nepravosti a zločiny naplňují ho takovou ošklivostí, že bezděky v mysli jeho vzniká předsevzetí, varovati se podobných skutků; zpozdilé a slabé počínání nutká jej přemýšlet, jak by sám si počíнал, ocitna se v týchž okolnostech. Statečnost, obětovnost, vytrvalost, nepoddajnost, zvláště pak láska k vlasti, s druhé strany zbabělost, sobectví, nestálost, otrocká mysl, zrada jevíci se tu v různých dobách působí na cit, vůli a mravnost mocně. Třeba jen těžitko vypravování položit na zmíněné ctnosti nebo nectnosti — a nikoliv na data, tisíce padlých, smlouvy, svatby, rodokmeny a pod. tak, dítko v každé ctnosti vidělo jejího representanta a v něm svůj vzor — ideal. Že dějiny národa českého nejdůtklivěji mluví k srdci české mládeže, že máme tu hojnost charakterů a dokonalých povah mravních, není zajisté třeba připomínati. — (Důležitost obrazů dějepisných.) — Jak snadno by se tu školdozorce přesvědčiti mohl o mravním smýšlení žáků jen několika otázkami, odnášejícími se ku mravní povaze historických osob té oné doby a tím i o prospěchu. Podobně i o každém jiném předmětu. —

S dějepisem úzce souvisí zeměpis a má též veliký vliv na povahu žákovu. Učitel se tu nesmí spokojiti se suchoparným vypočítáváním míst, počtu obyvatelstva, řek a hor, nýbrž ožíví tyto udaje různými poznámkami, zejména o tom, jaký význam měla ta neb ona krajina v dějinách politických i kulturních, čím které místo vyniká, čeho se mu nedostává, jaké jsou zvyky, obyčeje, způsob života obyvatelstva atd. (J. Kořenský „Cesta kolem světa“ — Ant. Zavadil „Historické rozhledy“).

Zřejmý účinek na mravnost a povahu žáků má mateřština svými plody. Básnictví působí na cit i rozum a dotýká se hlubin duševního života více než kterékoliv jiné umění. Aby žáci měli opravdový požitek z básně, aby

porozuměli krásám básnickým, aby nabyli smyslu pro estetický vkus, zjemnění mysli, jest úlohou učitelovou ne vždy snadnou, a poštěstí-li se učitelu probuditi tyto zájmy — nezůstanou bez účinku i na mravní povahu jeho svěřenců. Na nižším stupni jsou zvláště na místě básně epické, veršované i prosaické báchorky, pohádky, povídky, různé děje a příhody, avšak lépe bez přímého nebo dlouhého moralisování. Vyberť si tu dítko samo naučení mravní, jež utkví mu v mysli. Sem spadá důležitost knihoven a v nich hojnost dobrých spisů pro mládež, zejména ze sbírek Boženy Němcové, K. J. Erbena, Pravdy, Kosmáka, Heyduka, Raisa, Sládka, Cecha, Vrchlického a j. Knihovník má příležitost upozorniti na tu neb onu povahu mravní v básni, povídce neb otázati se žáka na ni. — Na stupni vyšším mohou nastoupiti básně lyrické a dramatické, jež vynikají jak formou dokonalou, tak obsahem utěšeným a ušlechtilým. Nebudme tu povrchními nebo docela lhostejnými, říkájice „dobré je to“. „Jen to nejlepší je pro mládež dobré.“ (Göthe). Prospěšně bude zajisté účinkovati, zavede-li učitel dítky do divadla, dávali se vhodný kus. Jak zajímavo jest pak slyšeti úsudků chovanců o té neb oné osobě v ději súčasněné; nejlepší to důkaz, jak dítě samo tu vyhledá si povahy krásné, jak líbí se mu šlechetný čin, jak dlouho zůstane mu v mysli tento vzor zobrazen! Vliv to nemalý na vzdělání mravní. Bohužel, že divadelních kusů pravě estetické a ethické ceny zvláště pro mládež se hodící máme tak pořídku! — Jako při dějepisu i zde významny jsou podobizny spisovatelů a paedagogů.*)

I úkoly z mateřského jazyka pro výchovu mravní, jmenovitě povahopisy a přirovnání k nim se odnášející, jsou důležitý.

Názor na krásy přírody, její odvěký pořádek, její kovové zákony má na mravnost vliv ne nepatrný. Kdo bedlivěji pozoruje přírodu, kdo stopuje její úkony tvořivé a bořivé síly, ten poznává, že život lidský a vše, co kolem něho, řízen jest mocí vyšší, rukou Prozřetelnosti božské. Někdy zdá se, jakoby zvůle jednotlivcova řídila osudy lidstva; avšak jak nepatrná to síla proti Tvůrci světového řádu! Ani veliký Alexandr, ani Caesar, ani Napoleon nedovedli toho, aby žili bez jídla a pití, neb aby zastavili lehký po nebi plující mráček, neřkuli aby slunci a měsíci jinou vykázali dráhu. Jak veliký dosah ethický má jediný pohled na hvězdnaté nebe! (Astronomie.) A což jednotlivé rostliny: flalka, lilie, růže, tulipán atd., jimž symbolicky prisuzujeme ctnosti: něžnost a skromnost, čistotu, krásu, nafintěnost a prázdnotu, neprobouzí v nás dojmy ethické? Nemá tu učitel dostatek látky, aby poučil žáky o idejích ethických? — Jak krásný příklad pracovitosti, družebnosti, pořádku v životě poskytuje nám malý „stát“ mravenců, včel! Každý tu dělá, ne co se mu líbí, ale co jest celku na prospěch. Jaký příklad lásky manželské dává nám párek holubů, hrdliček! Jakou péči věnují tak mnozí ptáčkové svým dítkám! Podobných příkladů, kterými se zušlechťuje mysl mládeže učinlivěji než mravokárnými výklady, lze uvést na sta. — Podobně i tělověda, varujíc před prostopášností, povzbuzuje k životu ctnostnému. Zde zvláště poučí dítky učitel prospěšně o škodlivých účincích kouření, návštěvě hostincův a pití lihovin, o nestřídmosti a vybíravosti — a vzbudí pravý odpor proti těmto nectnostem.

I tělocvik jeví patrný účinek na mravnost, neboť odchovává mnohé mužné ctnosti jako sebecit, samostatnost, odvahu a odnímá zbabělost, podlízavost a otrockou mysl. Ovšem třeba se na pozoru míti, aby jmenované ctnosti nezvrhly se v pýchu a zbujnělost.

*) Je zvláštní, že ve školách nekatolických mohou býti obrazy všech o mládež a jinak zasloužilých mužů a žen, ale obraz Kristův („Přítel dítek“) tam býti nesmí.

Avšak netoliko vědy ale i umění kreslení a zpěv značně účinkují na mravní povahu dítěte. Hlavní podmínky při kreslení čistota a pořádek, určitost a přesnost, nemohou zůstat bez vlivu na nitro. Dítě jim navykne tak, že se stanou v pozdějším jednání jeho nutnými a duch nezabředne tak snadno v mlhovitost a rozsápanost. Jak velice tříbí se kreslením estetický vkus a tak i tento předmět byť i nepřímou mravností zasahuje, pojednal pěkně v I. roč. tohoto listu čís. 1. Josef Vencour, poukázav, že děti navyknou slušnosti, společenskému taktu, mravu, zamilují si i konání společenských povinností a byť by činy jejich nepochodily přímo z mravního smýšlení a neměly tak hodnoty ethické, mohou být přece dokonalé, společnosti prospěšné a se stanoviska subjektivního podporou jednání opravdově mravního.

Že podobně i zpěv mysl a srdce lidské mocně jímá a je zušlechťuje, tu ku zjemnění mravů, tam k udatenství pobádaje, je známo.

Co zde o jednotlivých předmětech řečeno, bylo mou snahou poukázati, že učitel — vychovatel — vždy a všude, za každých okolností na mravní povahu chovancovu působiti a tím ctnosti v nitru jeho zasíti může, jež by tento v životě konaje, pevným charakterem a tak prospěšným údem společnosti lidské se stal. Jisto jest, že společnost lidská za nynější doby zvláště úpí ve spárech bezohledného egoismu a že nápravy třeba. Obětují se arci mnozí lidumilové a usilují krásným příkladem, přednáškami a pod. o zlepšení mravů, ale nutno, aby též škola svým mocným vlivem vychovávacím zasáhla a to tím, že vzdělání intelektuální podřídí ethickému. Vážím si zajisté člověka charakterního více než sebe většího vědatora mravů surových. Za tou příčinou měj každý učitel snahu, aby nejen vyučoval, ale vyučováním mravně vzdělával t. j. aby cvičil a pěstil v mládeži především ctnosti, zásady mravní, by mnohé se staly dítkám zvykem již ve škole a jiné tužbou, přáním a cílem v životě veřejném; pak vychoval lidi řádné.

Ctnost dává člověku pravé ceny a činí jej dobrým. A toliko ctnosti poskytují člověčenstvu pravé blaženosti. Proto učiti se dobrým mravům a poznávati ctnosti společenské, osvojovati si je, jest zajisté nejdůležitějším úkolem života a já věru za tou příčinou bych nauku o obcování s lidmi považoval za hlavní předmět na vyšším stupni. Na prvním místě tu arci stojí dvojí, jež nám zůstavil učitel ne toliko národů ale všech věkův a národů Ježíš Kristus: „Miluj Boha nade všecko a bližního jako sebe samého“ (Mat. 22, 39 a jinde); „A jak chcete, aby vám lidé činili, i vy poborně činite jim.“ (Luk. 6, 31.) Plnění těchto přikázání jest nejvyšší dokonalostí a možno člověku jen tehdy, kráčí-li v šlepějích Toho, jenž o sobě dí: „Já jsem cesta, pravda a život!“ Nikde nevyslovena tato zásada lidumilství a všeho zákonodárství prostěji, srozumitelněji a rozhodněji než v náboženství křesťanském. A nikdy žádný filosof nebo zákonodárce nevymyslí nic lepšího, nic, co by mohlo dokonaleji pojistiti blaho a pokrok člověčenstva. Jest to trest nejen učení křesťanského, ale vší mravnosti.

Učitel, má-li učiti ctnostem, sám jimi skvíti se musí a proto chtěj nechtěj musíš za Kristem. Od něho učíš se zapíratí sebe a činiti dobré i nepříteli a toho-li dosáhneš, všechny ostatní ctnosti si podmaníš. Činiti dobré všem a varovati se zlého jest zajisté počátkem a koncem všeho mravného a ctnostného žití. Ano činiti dobré a ctné, byť nám to i odporne a protivné bylo, a nenáviděti a varovati se zlého, třebas nám lahodilo, budiž zásadou každého, kdo člověkem zvanu býti chce — a k tomu stupni vychovávati mládež jediná snaha učitele! Úkolem člověka na světě, aby ctnostný, šlechetný a bohabojný život vedl. Kterak na světě slušně, zdvořile,

ctnostně, dokonale a v pravdě lidsky žítí, k tomu mají směřovati veškeré vědomosti lidské a tedy i předměty ve školách.

Pozemské blaho budováno bývá svobodnou vůlí vedenou rozumem a podpíranou citem. Moci užívati svobodné vůle své po rozumu a citu jest pravá svoboda. A jen při úplném a rozumném užívání pravé svobody používá člověčenstvo radostí, blaha a rozkoší ráje pozemského, a láska bratrská buduje pak mohutný chrám, jenž objímá veškeré lidstvo. A tohoto svrchovaného blaha dosíci lze jedině společenskými ctnostmi. Jimi hájí se společnost lidská proti egoismu. Ne jednotlivec má býti šťasten, ale lidstvo, t. j. se mnou i ty, můj bratr, přítel i nepřítel. Toť také hlavní zásada lidumilů: „Při všem vždy a všude měj na mysli blaho člověčenstva!“

Jen skutkové, kteří jsou způsobili všechny lidi jakožto celek učiniti šťastnými, jsou mravní. Ctnost oblažuje dvojím směrem: i toho kdo přijímá její dary, i toho, kdo je rozdává. Proto čím větší bude počet lidí ctnostných, tím více i pravého štěstí ve světě.

Kdo svrchu vytčené zásady nauky Kristovy v srdce pojal, snadno upraví dle nich své jednání, nemaje potřebí mnohých přísných zákonů. Pomáhá, komukoli může a seč jest; jest skromný, nežádaje odplaty ni chvály; neobmezuje se na nejbližší své okolí (rodinu), ale zasáhá činností svou v širší kruhy, v obec, lid, národ, veda své spoluobčany ku vzdělanosti, ke svornosti, ku blahu.

A základ k tomu budiž položen ve škole vštěpováním ctností, zásad mravních, idejí ethických!

Úvaha o postavení katechetově.

Mnohý mladý kněz srovnává příjmy svoje s příjmy katechety, srovnává prázdniny svoje s prázdninami jeho, srovnává konečně jeho svobodnější postavení se svým závislým, zatouží po tomto, jak se mu zdá, ráji a všemožně se snaží, aby katechetou se stal. Na první pohled zdá se, že má pravdu a že jeho snaha, když ve skutek uvedena byla, ho do klidnějšího života uvedla, než v jakém dříve žil.

Avšak brzo pozná, že ty světlé naděje, které choval, ve skutečnosti příliš skvělé nejsou. Pozná brzy, že plat, jaký jako katecheta má, mu zaručuje sice dosti slušné živobytí, avšak při značné skromnosti a šetrnosti pozná, že to svobodné, jak on se vždy domníval, postavení má mnohem více závislosti než jeho dřívější stav kaplanský; co z jeho nadějí zbuďte, jest pouze to, že těšiti se může na klidné šestinedělní prázdniny, jichž si však plnou měrou zasloužil.

Rádi přiznáváme, že prázdniny jsou výhodou katechetů, avšak také snad výhodou jedinou. Jest to však výhoda značně zasloužená; neboť katecheta, jenž čtyři až šest hodin denně po celý školní rok vyučoval, a to předmětu zajisté nad jiné nesnadnému, potřebuje tohoto odpočinku. Tato výhoda také mnohého katechetu v úřadu jeho udržuje. Mnohý spolužák jeho, který v duchovní správě zůstal, jest již samostatným správcem duchovním, a byt na počátku všecku tíhu úřadu svého nesl, přece má naději, že časem postoupí na větší obroč, kde mladší kněží jemu v povinnostech pomáhati budou. Jen katecheta stále stejně pracovati musí, ať jako nováček, ať jako kněz v úřadě svém sešedivělý. Práce stále stejná a síl a pružnosti duševní přece jen s lety ubývá.

Chci hlavně v této stati ukázat to svobodnější postavení, o němž mnohý sní. Víím, že tu chci promlouvat o věci velmi choulostivé pro všechny činitele, o nichž tuto řeč bude. Intencí mojí však při rozpravě není nic jiného, leč poukázat na těžké postavení katechetovo vůči duchovnímu správci, vůči správci školy a vůči sboru učitelskému, a ukázat, že postavení katechetovo není nijak záviděníhodným.

Na velmi mnohých místech katechety nezbytně třeba jest; neboť školy nyní neustále se rozširují a nové zřizují, a tu není možno duchovním správcům, aby vyučování náboženství sami zdolati mohli. Proto jsou katecheti ustanovováni.

Že katecheta samostatný stejně plní úkol svůj ve škole jako kněz ze správy duchovní (ne-li ještě lépe, moha se úřadu svému úplně věnovati, což u kněží z duchovní správy vždy možno není) o tom nemůže býti pochybnosti.

A přece často správce farnosti pohlíží na svého spolubratra katechetu jaksi s nedůvěrou a s jakousi pochybností. Nepopírám, že ve mnohých případech takové pohlížení na katechetu zaviňuje katecheta sám, domnívaje se, že jest úplně samostatným správcem duchovním nad dětmi, jež jeho výchově a vyučování svěřeny jsou a že sám jediný za vše, co v náboženském ohledu ve škole se děje, zodpovědným jest, a proto všechno, co byl sám zařídil, na správce duchovního se neohlížeje, jemu prostě oznamuje. V takových případech ovšem nedivno, že duchovní správce není s tím srozuměn. Neboť děti do školy chodící patří zrovna tak k farnosti, jako lidé dospělí a jsou předmětem pastorace správce duchovního jako tito. Proto třeba, aby ve všech případech se katecheta duchovního správce o radu tázal, nebo aspoň se s ním domluvil a když toho třeba, jemu se **podřídil**. Tímto slovem, jak se domnívám, narazil jsem na kámen, jenž bývá k úrazu oběma stranám.

Takového poměru, by katecheta se podřídil ochotně ustanovením duchovního správce, docíliti lze jenom tam, kde shoda panuje mezi oběma. A jestliže té shody není, pak oběma nekyne nic jiného, než časté mrzutosti. Ovšem, té shody docíliti, tof někdy velmi těžko. Sejdou se dvě povahy sobě úplně odporující, sejdou se kněží stářím, názory a j. různí, a pak těžko takovou shodu bratrskou zachovati. Duchovní správce cítí se zkracovaným ve svých právech, katecheta zase utlačovaným, a místo shody dostavují se nedorozumění, jež oběma život ztrpčují.

Proto zajisté právem posílání bývají katecheti na svá místa s výslovným poručením, aby „nehledě k tomu, že jsou členy světského sboru učitelského, kollegialitu kněžskou zachovávali“.

Aby se vyhnulo všem nepříjemnostem z tohoto poměru někdy vyplývajícím, proto asi v některých diecesích ustanovování jsou katecheti, kteří jsou úplně v témže poměru k duchovnímu správci jako kaplani, mají však za povinnost hlavně ve škole vyučovati. To jest ovšem značná nevýhoda katechetů, neboť mohou býti tímto způsobem ustanovováni jen kněží mladší. Mimo to, jsouce nedefinitivně ustanoveni, nemají nároků na pensi, již by dosáhnouti mohli, kdyby definitivně ustanoveni byli a předepsanou dobu v úřadě setrvali. Při takovém zařizení není ani skoro možno, by delší dobu katecheti zůstali.

Ovšem ustanovení takové má zase tu výhodu, že kněz, jsa ve svazku duchovní správy, není tak vázán ve svém poměru ku správci školy a sboru učitelskému.

(Dokončení).

Výchova učitelek.

Časová úvaha.

Když jsem pochopila plně a jasně význam a důstojnost stavu učitelského, uráželo mne velice, kdykoli jsem slyšela mluvit nerozumnou matku o synáčkovi, který spatně studoval: „Kdyby aspoň byl učitelem!“ Ó nemoudrá matko! Právě učitelé jest třeba ducha moudrého a bystrého, aby dítky dobře vychoval, neboť co člověk sám nemá, jinému nedá. Nic podobného neslychala jsem nikdy o dívkách. Tu naopak. Učí-li neb učila-li se dívka dobře, říká se: „Z té by byla dobrá učitelka“ a také se většinou nadaná vtipná a pilná děvčata k učitelství přímo ženou. Proč na jedné straně tak a na druhé onak? Předpoklad tento jest prastarý a pochází z bývalých neutěšených poměrů hmotných, v nichž druhdy učitelstvo úpělo. Učitelství se málo poskytovalo, proto se po něm též málo žádalo. Těmto skrovným požadavkům vyhovovalo i méně nadané studenstvo, poněvadž ti, kteří zvláštními schopnostmi a velikým duchem vynikali, věnovali se povolání výnosnějšímu. U dívek bylo to něco vždy neobyčejného, aby studovaly, poněvadž starým, v lidu obvyklým způsobem bylo, že dívky jenom domácímu životu se věnovaly a jen neobyčejná záliba děvčete v knihách a veliké nadání přiměly rodiče dáti dívku na ústav.

Stav učitelství byl jediný takřka veřejný stav, kterýž směly zastávat dívky, jsouce lépe odměňovány, nežli v povolání jiném, a co hlavního, též ve stáří měly býti opatřeny. Ale i tu bylo pozorovati špatné pochopení toho důstojného povolání, Dcery bohatých rodin vzdalovaly se ho, spoléhajíce na své jmění, chudší nemohly studovati, nemajíce hmotných prostředků k tomu, proto vidati bylo dcerky tříd středních, které náklad na studie uhrážovaly z denních téměř příjmů, nebo věnovaly na to malý kapitál, který by ani k budoucí výživě děvčete nestačil. Proto rodiče dali zaň vystudovati dceru na učitelku a uložili jej takto na velké úroky. Tak ovšem počítalo a snad dosud počítá se jen s hmotnými poměry a málo jest asi těch, kteří by si řekli: „Dcero, viz, jak vznešený, důstojný a záslužný jest úřad učitelství! Jdi, podejmi se dlouhých a namáhavých studií a obtížných zkoušek a učiníš-li to s lásky k Pánu Ježíši a dětem, jež On tak miluje, pomůže ti, že to vše překonáš. My rádi na to věnujeme těžce nastřádaný groš, jen běž a obětuj se výchově dítek“.

Než takových nebylo, aspoň ne před 20 lety, kdy bylo ústavům vzítí za vděk, co bylo. Proto také bylo přijato mnoho nepovoláných, jež ústavu málo radosti a stavu učitelství málo cti přinesly.

Že se dívky věnovaly stavu učitelství jen z touhy po zaopatření, nedím-li, aby jim byl stav učitelství prostředkem k brzkému se provdání, bylo vidno z toho, že po roce 1884., kdy učitelky dostaly stejné služné s učiteli, hrnulo se stále víc a více dívek k učitelství. Ale netoliko ze stavů středních, nýbrž počaly si všimati slušných příjmů učitelek dcery učitelské, úřednické a dnes nerozpakují se dcerušky vysokých úředníků, inspektorů, dvorních radů a j. vysoce postavených pánů studovati a býti učitelkami.

Je to div? Ba nikoli. Nynější duch času jest to, jenž holduje — hmotě. Jak se přijímají kandidátky? To jest právě bolestná stránka a řekla bych slabá stránka nynějších poměrů. Není tu žádného pravidla, žádného důvodu, proč to a ono děvče jest přijato, to a ono není přijato. A přihlášek tolik, že člověk žasne, co ta děvčeta počnou, která vystudují a zůstanou bez místa a co teprve ta, která nejsou přijata? Říká se: „Vše záleží na zkoušce.“ A není pravda. Kdyby všechny ty, které s velmi

dobrým prospěchem vykonaly zkoušku, měly být přijaty, bylo by zajisté každého roku v 1. ročníku aspoň 70 kandidátek. Vždyť jen velmi dobré žákyně odváží se dnes hlásiti se o přijetí do ústavu učitelek. Z těch, které velmi dobře zkoušku vykonaly, vyberou se nejlepší — a pravím opět — beze všeho pravidla, bezé všech důvodů a velmi často na přímluvu mocných, vlivuplných činitelů. Zdali pak z těch vybraných hodí se všechny za učitelky? Pochybují. Ne vždy ty nejnadanější kandidátky jsou také nejlepšími učitelkami. Tak mnohá ze vznešené rodiny dává na jevo, jak poctila stav učitelský, že se sama stala učitelkou.

Jak zcela jinak by to vypadalo, kdyby rodina, která chce věnovati dceru učitelství, tuto již k tomu účelu zvlášť vychovávala, aby takové děvče již s láskou k tomuto povolání vstupovalo do ústavu. Ať takové děvče má příležitost pozorovati všechny slasti a strasti, jež potkávají učitelku, všechny nesnáze, jež se jí v cestu staví. Ať matka dceru pokud možno poučí, anebo sama o tom uvažuje, obětovala-li by dceru přes všechny trpké zkušenosti, jakých od známé učitelky nabyla. Ať jí matka představuje vznešenost úřadu vychovatelského a ať zkoumá srdce své dcery, chtěla-li by se pro dívky obětovati.

Nebylo by tudíž záhodno, aby si ústav takové dívky sám vychovával? Třeba ve III. tř. měšťanské, kamž by se přijalo třeba 60 žaček tak, aby mezi nimi byly zastoupeny poměrně spravedlivě všechny přihlášené stavy — intelligentní, řemeslnické — rolnické a dělnické. Z těch by se pak vybraly ty, které ke stavu učitelskému zvláštním způsobem osvědčily náklonnost a způsobilost a k tomu hodily by se tuším i žákyně s prospěchem dostatečným, což by sbor učitelský spravedlivě a prost všeho nátlaku a vlivu posuzovati měl.

Ústav učitelský má míti kromě vštěpování vědomostí praktických a theoretických na zřeteli mravní a vychovatelskou stránku kandidátek. Lásky k povolání a idealisování i nejnepatrnějších případů v učitelství má být vrcholem všeho vyučování na ústavě. K tomu ať směřují veškeré předměty.

Připomíná-li se však kandidátkám ustavičně i od toho, jež kandidátky k učitelství vzdělává, že ženské patří do kuchyně a že jim nejlépe svědčí vařečka, znechutí se mladé dívce přípravná studia a ona koná je jen proto, že musí, že ji sem rodiče přivedli a přejí si, aby byla učitelkou a nyní již ve studiích poznává, že jest a bude pohrdanou, vysmívanou a snad i nenáviděnou bytostí. Ještě než vyjde z ústavu, zmalomyslní, podceňuje sama sebe, vzdaluje se společnosti inteligentní, domnívají se, že všichni jí pohrdají, nemá žádného sebevědomí a propadá často vlivu společnosti, která se k ní nehodí.

Nynější dobou horuje učitelstvo pro akademické vzdělání, ale jest na velkém omylu, myslí-li, že se společenské poměry tím pro učitelstvo zlepší. Páni myslí, že širším oborem theoretických vědomostí učitelstvo morálně stoupne. Ó nikoli. Učitelstvo je theoreticky dostatečně vzděláno a samo vzdělává se knihami, zkouškami a j. náležitě. Ale na to se zapomíná, že učitelstvo není dostatečně vychováno. Učitelské ústavy učí, jak se mládež vychovává, ale samy učitelstva nevychoávají.

Že tomu tak jest, svědčí pravidelné nářky mladších učitelů a učitelek. Prospělo by, kdyby se kandidátkám dávalo na ústavě poučení, kterak si počínati vůči obecnstvu na svých působistích. Rozhodně by slyšeti měly, jak chovati se mají ke svým představeným, ke svým kolegům a kolegyním, jak k jiným úctyhodným osobám v obci, jak k rodinám a pod.

Se stejným prospěchem by se potkalo poučení, které společnosti se vystříhati, jak varovati se škodlivých známostí, jak slušnost v oděvu a

celém zevnějšku zachovati a pod. Pak by zajisté nestalo se to, co stalo se, když jsem byla ve IV. roč. Přišel p. professor od zkoušek, které skládaly venkovské učitelky. Pan professor byl všecek rozčilen a chodil rychlými, dlouhými kroky po učírně a počal nás poučovati, jak se máme oblékati, až budeme učitelkami a dodal: „Teď tu máme učitelky u zkoušek. Jak každá vypadá, totě hrozné. Účes jako věž, naušnice až na ramena, šaty samé cáry, samé pentličky a krajky, na ruku plno prstenů — hotové židovky — a nedám za to nic, že košile mají roztrhané.“ Každé to slovo dopadalo těžce v sluch, každé následující prosloveno bylo hněvivějším hlasem, takže žádná z nás ani nedýchala. Zajisté měl p. professor pravdu, když se tak rozhorlil, ale nebyla to vhodná chvíle ani vhodný způsob, kterým se nám to řeklo. On vůbec častěji nám něco dobrého a pro život užitečného a praktického pověděl, ale to byl jeho vlastní způsob, jehož jsem nepozorovala u nikoho jiného. A měly by si toho učitelky povšimnouti, aby ve svém úboru zachovávaly skromnost a patřičnou míru. Groš za nepotřebné toaletní předměty vyhozený, byl by dobrý, kdyby se uložil, nebo kdyby se zaň koupila dobrá kniha. I účes i skvosty dlužno poněkud na pravou míru uváděti, ale prádlo, prádlo ať jest v náležitém pořádku. Dobrá čistotná hospodyně uklízí nejen ve světnici, ale i v komoře. A tak pořádná učitelka hledí slušné úpravy i v prádle i vrchním šatstvu a vystřihá se vši výstřednosti dílem k vůli dětem, jež vychovává a k vůli svému okolí, aby nezavdala příčiny k posuzování a výsměchu. Ale na ústavech to kandidátky málo kdy od koho slyší. Páni professoři těmto věcem málo rozumí a učitelek na ústavech není.

Nevyhnutelně též potřebno jest připomenouti jak kandidátkám, tak hlavně kandidátům, jak chovati se mají ke svým podřízeným. (Následuje mnoho pravdivých příkladů hrubého, ba i nelidského jednání představených s podřízenými, jež redaktor zatím odkládá.)

Cit spravedlnosti, cit křesťanské lásky k bližnímu nebyl na ústavech vštípen žádnému. A přece ústa plná svobody. V theorii sama svoboda a v praxi bídní otrokáři.

Proč pak tedy není více nadučitelek a ředitelek? To by věc málo napravilo a to proto, že učitelky spíše snesou mužskou vládu nežli ženskou, neboť se dají svěsti k závisti. Až bude na Moravě více nadučitelek a učitelky tomu více uvyknou, až také jim vznikne naděje, že i ony mohou se státi nadučitelkami, pak, doufám pevně, že bude poměr přátelštější a utěšenější nežli nyní, kde spravedlnost v této věci ještě tvrdě spí.

Pravila jsem výše, že třeba, aby se budoucí učitelstvo vychovávalo tak, aby z nich byli spravedliví a také milosrdní představení, kteří by uměli své podřízené vzpružiti k horlivé a úsilovné práci. To se ovšem v paedagogice praví, že žáka nesmíme hned za každou chybičku kárati a že i nedbalé a nehodné žáky musíme někdy v dobrém napomínati a někdy za vhodné chvíle pochváliti, abychom jim dodali chuti k práci. Ale že toho třeba i u učitelů a učitelek, rozumí se samo sebou. Ústavičnou auskultací, ustavičným vytýkáním chyb, ustavičným napomínáním a poznámkami, upjatostí v chování, odměřeným pozdravem a málo vlídnou tváří uberete učiteli všechnu chuť ku práci, kazíte náladu a maříte prospěch jeho práce. Jaké to je vyučování, k němuž přijde učitel s myslí sklíčenou, zkormoucenou? A což teprve učitelka? Vždyť jest to žena, citlivější nežli muž, která přirozeně vyžaduje zacházení vlídnějšího a přátelštějšího.

Když tedy mezi nad- a podřízenými tak neutěšené jsou poměry, zdálo by se, že podřízení mezi sebou jako spolutrpitele milují se jako

sestry a bratři. Možná, že tomu také tak jest. Mám-li souditi dle zkušenosti své, pak i v tomto poměru mnoho jest prohnílého, mnoho jest nelásky, mnoho lhovosti, mnoho nevráživosti, ale podotýkám výslovně, že poměry takové zavládají hlavně mezi učiteli a učitelkami zvláště tehdy, dovoli-li si učitelka míti vlastní své přesvědčení a odhodlanost jíti vlastní cestou a nenechá se smýkati po scestích různého smýšlení politického, jakémuž se učitelstvo illusorně dnes oddává. Ze je politické smýšlení učitelstva illusorní, to přece je zřejmo při volbách. Lid vyžítkuje hlasů učitelských, ale aby také dal hlas a volil z důvěry učitele do sněmů, zastupitelstev a pod. to mu ani nenapadá. Nejspíše strčí učitele ještě tam, kde naň čeká práce. A tak učitelstvo daleko lépe by učinilo, kdyby hlavně výchovy mládeže si hledělo a vlastního, mravního a náboženského základu jak ve svém, tak i v životě svých odchovanců povždy na paměti mělo, tím méně však, aby vlastní bratry a sestry v povolání tupilo a pronásledovalo, proto, že vymkly se z „moderních“ směrů a jdou za vlastním přesvědčením — obzvláště, je-li to přesvědčení náboženské. Pro toto přesvědčení náboženské dovedou páni kollegové učitelku sužovati až do krajností. (Následují příklady.)

Než aby se mně nevytýkalo, že mluvím jen na vlastní prospěch, chci jen krátce ještě poukázati, že ani podřízené k nadřízeným nechovají se vždy tak, jak toho povinnost vyžaduje a slušnost káže. I nadřízení mají své povinnosti, za něž jsou zodpovědni a „tvrdá hlavička“ mnohé učitelky činí jemu tyto povinnosti ještě těžšími.

Zvláště si nerady dají říci mladé učitelky, aby tam a onam nechodily, té a oné společnosti se vyhýbaly, jistých známostí se vystříhaly a pod. Tu právě činí naopak a myslí, že tak zachová si samostatnost, když moudré rady neposlechne. Když potom přijde do pomluv, ba dokonce do vyšetřování, pak má mrzutost hotovou, ba mnohdy nese následky této své neposlušnosti a umíněnosti po leta, než zmoudří a moudrým pak zařízením svého života napraví mínění obecnstva o sobě. Také přílišná domýšlivost mnohé mladé učitelky, někdy neuvědomělost společenského mravu připraví učitelku o všechnu sympatii jejího okolí. Kde má si uvědomiti tento společenský takt? Na ústavě má se jí vštěpovati.

Učitelkám třeba vštípení hluboké přesvědčení náboženské. Ženám sluší nábožnost, skromnost a pokora mysli. Z tohoto přesvědčení vyplyne uvědomění si povinností, jež dle doznání samých pánů profesorů konají ženy s daleko větší horlivostí než mužové. Budiž učitelkám vštípena dovolená hrdost — t. j. vědomí důstojnosti jejího povolání, aby si nikdy a nikde nezahladala, nýbrž v celém svém životě tak si počínala, aby jí dívky měly za vzor, dospělé dívky za ideal, jež by s úctou následovaly, ji buď vštípena láska k povolání, jež by ona pro žádný jiný stav neopustila. Opustí-li toto povolání své a věnuje se stavu jinému — třeba manželskému — dobře vychovaná učitelka ráda naň i potom vzpomíná, s učitelkami ráda obcuje a o povolání tom vždy s úctou mluví.

Učitelky buďte poučeny o vychovávání a psychologii nemluvnat jako budoucí matky, neboť skutečně se mnohé provdávají a potřebují toho, ale hlavně také proto, že mnohé venkovské matky hledají u učitelky rady stran chovu a výchovu dítěte a vím z vlastní zkušenosti, že mne mnohá uvedla do rozpaků. Když jsem se pak přiznati musila, že v té a oné věci se nevyznám, říkaly mi: „Já myslila, že se všemu v těch školách učíte.“

Že by v učitelstvu nebylo dosti vzdělání, rozhodně pravda není Mámeť ve svých řadách mechaniky (Szepanik), kteří vymyslili kromě mo-

derních elektrotechnických strojů mnohá telluria, počítaďla, máme fotografy amateury, spisovatele a spisovatelky, řečníky a odborníky, kteří buď v polním hospodářství, v sa dařství neb včelářství vynikli, tak že můžem býti na ně hrdi, ale charakterů ryzích máme málo. V politice jsou mnozí jen křiklouny. A tak jest i mnoho učitelek, které neumí se postavit na vlastní nohy, ale nechají sebou vládnouti nahodilostmi a nemístnými ohledy.

I žena-učitelka má býti samostatná a přece k okolí a společnosti šetrná, t. j. nesmí opomenouti šetřiti pravidel společenských mravů vůči svým i jiným. Učini-li zadost povinnostem svým jako podřízená osoba učitelská, to její samostatnosti nijak na ujmu není. Ke kolegyním kéž má takovou lásku jako sestra k sestře a je-li nadřizenou, třebas je to ještě v málo případech, ať cítí lásku mateřskou.

Jen tenkrát budou naše touhy vyplněny, budeme-li sebe ctíti a milovati jako sestry. Pak budou i kolegové pohlížeti s úctou a vážností. „Hle jak se milují“, říkali pohané o prvotních křesťanech a dojatí jejich příkladem vzájemné lásky, přijímali víru křesťanskou. A abychom se milovaly, musíme býti pro svůj stav náležitě vychovány. Chtějí-li pánové akademické vzdělání, žádejme my zase dobré vychování. Budiž to nyní naším heslem.

Vše se reformuje. I měšťanské školy se reformují. Nutnost lepší a prohloubenější výchovy pro školy dívčí jest již uznána, nu a to se rozumí samo sebou, že i ústavy učitelek opraveny býti musí. Ústavy mějte aspoň o jeden ročník více a v tom V. ročníku ať učí se učitelky všemu potřebnému ze života pro život. Aby toto brzy bylo provedeno ku prospěchu naší milé vlasti, volám srdečně „Zdař Bůh“.

Zašli jste do slepé uličky.

Za krátkého trvání našeho spolku prožíváme druhou větší výpravu Ústředního spolku učitelského proti Jednotě naší. Nerad vzpomínám hrubých střel, jež se metaly po nás z orgánu Ústředního spolku i j. listů učitelských, z listů politických větších i krajinských i z revuí v době založení našeho spolku. Na tehdejší pranýřování, na celý slovník ne příliš jemných a ušlechtilých epithetů nebudu a nechci reagovati. (Kdo by mi vytýkal zveličování, tomu ukáži černé na bílém tehdejší ušlechtilé titulatury.) Nebudu a nechci se ohražovati proto diktátu Ústředního spolku, kterým se sdružené spolky vyzývají, aby nás vylučovaly ze spolků. Jest věcí jednot učitelských, dají-li si tuto diktaturu líbiti. Jsem jenom zvědav, kterým paragrafem stanov vyloučení ono odůvodní. V této věci jsme klidni, lhostejně očekáváme natahování a kroucení paragrafů.

Jednohlasným usnesením o zásadním našem vyloučení podali někteří páni delegáti divný důkaz důslednosti.

Jak mohli delegáti Jednoty měšťanských škol hlasovati pro vyloučení, když Jednota v téže době důtklivě vyzývá všechny učitele škol měšťanských bez rozdílu smýšlení, aby přistoupili za členy? Jest důsledno hlasovati pro vyloučení z organizace a v téže době zváti ku přistoupení do téže organizace? Podobnou důslednost projevíli i delegáti jistého okresního

spolku ve východní Moravě. Ve schůzi říjnové (tedy dávno po sjezdě kroměřížském) přijat člen katolického spolku učitelského za úda spolkového fondu podpůrného (pohřebního) a tím se zavázal k doživotnímu členství a měsíc po tom hlasují delegáti pro jeho vyloučení. Jak neodolatelná jsi, ó, moci sugesce! Jak těžko jest ubrániti se Tvému vlivu, ó, duše davu. V ovzduší naplněném fluidem Tvých záchvatů zaniká logické uvažování a duch podléhá moci demagoga.

Podáváme jen fakta klidně, bez útoků a ukazujeme, jak lehce zajdeme do slepé ulice, zaměníme-li zápas ideí, věci, zásad za boj proti osobám. Jsme pro zápas ideí, ale máme v úctě osobu úctyhodnou, byť by byla jiného přesvědčení. B.

Rozhled po učitelských časopisech.

Paedagogické Rozhledy. Prosinec 1901. Čtyři kritikové Herbartovi. Píše Jan Mrazík. Mezi filosofy paedagogy, kteří své vychovatelské názory opřeli o svoji filosofii, nadě všecky vyniká J. Fr. Herbart (1776—1814). Nauka jeho prokrestila si záhy cestu do všech úředních kruhů školských, a byly doby, kdy neobmezeně vládla v Německu a v Rakousku. Pan Mrazík provádí důkaz na základě Dittesa, Ostermanna, Natorpa a Bergemanna, že Herbart, budoval svoji duševědu a na této zase paedagogiku na základech vratkých, ba docela zdravému rozumu se přičicích. (Pokr.) — Poesie a vychování. Napsal Mar. Kozák. Spisovatel objasňuje důležitost poesie. Dovolává se filosofa Masaryka, jenž má za to, že básníci a literatura nejnovější nejlépe se hodí do školy. Na protivném pólu našich vykladatelů básnických plodů stojí znamenitý kritik a dobrý znalec dětské duše Bělinský, který, odporučuje za dětskou četbu vyňatky z básní Puškinových, pravi: „Nedbejte na to, že dítě málo z toho pochopí; ale starejte se hlavně, aby více procítilo. Nechť ucho zvykne si harmonii rodného slova, srdce přeplní se citem krásna; nechť poesie působí na ně jako hudba — přímo skrze srdce, mimo hlavu, pro niž nastane ještě svůj čas, svá řada.“

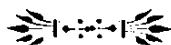
Rozhledy literární. Rozhledy po umění. — Rozhledy po vědě, politice a životě sociálním. — Rozhledy po školství. — Ze školství ruského. — Učitel'ské přípravovne v Uhrách (psáno slovenským nářečím). — Rozhledy po školském i veřejném zdravotnictví. — Časopisy. — Rozmanitosti. — Literntera a umění pro mládež. — Zprávy. — Dědictví Komenského v Praze.

Vychovatel. V Praze, 1. prosince 1901. O reformě středních škol. Píše duch. prof. Fr. Horáček. (Pokračování.) — Žárlivost u dítká. Podává Frant. Nelíba. Otcem žárlivosti jest egoismus. Pocit žárlivosti bývá často od rodičů a vlastních přátel dítká rozdmychován. K žárlivosti druží se hněv, udavačství, mstivost. Vychovatel musí opatrně odstraňovati příčiny toho zla. — Willmann contra Mommsen. Nedávno jmenoval císař německý mladého učence, kněze Dr. Spahna professorem historie na universitě v Štrassburce. Císař Vilém sám zvláštním telegramem projevil názor, že doufá tím městu Štrassburku vyjítí vstříc, když katolického kněze ustanovuje učitelem universitním v městě, jež katolické smýšlení vždy osvědčovalo. To však opět zle podráždilo profesora Mommsena. Zahrál si na strážce vědecké svobody a s heslem, že věda a volné bádání vědecké je ohrožováno, psal do: „Münchener neueste Nachrichten“ list, jímž svobodnou vědu německou, jak na universitách se pěstuje, snaží se bráti v ochranu. Mommsenův list byl pilně přečtán. Rozumí se, že liberálové, nadšení pro Mommsenovy paroly, tleskali mužnému činu jeho. Se vzácnou statečností odpověděl na Mommsenův list dvorní rada a universitní profesor pražský Dr. Otto Willmann. Klidně a důstojně odmítl a vyvrací názor berlínskeho kollegy. Vychovatel uveřejňuje oba listy. — O štěstí. Píše Josef Šauer z Augenburgu.

Komenský. V Olomouci, 29. listopadu 1901. O svazu učitelstva českoslovanického. Referoval při valné hromadě v Tišnově Jos. Úlehla. Domáhati se máme svazu, v němž by sloučeno bylo učitelstvo všecko a jenž by představoval jednotnost všeho našeho školství a zároveň tvořil kulturní moc, jejíž ustanovení bylo by opravdu samo již mohutným dalším nárazem pokrokovým.*) (Pokr.) — Je-li problém řiditelné vzduchoplavby možným? Uvažuje Jos. Řehňka. — Drobtý z němčiny. Od Fr. Vymazala. Vzpomínky starého učitele. Podává Fr. Slaměník. Pisatel vřele vzpomíná na ředitele Schmieda. — Hlídka školská. — Rozhledy literární. — Besedník. — Hry naší mládeže. — Veřejná hovorna.

Život. V Praze, 1. prosince 1901. Zemská konference učitelská. Článek dokazuje, že na návrhy, podané v zemské konferenci v Praze r. 1896, úřady ani neodpověděly. Vážný jeden list učitelský napsal o tom: „Konference se vymluví, jak budou chtít.“ Dále upozorňuje na přípravy, jež se konají k nastávající konferenci r. 1902. — Rozsah a cíle ženského hnutí. Píše Tereze Nováková. České hnutí ženské má svůj boj o veškeré školství, má svou otázku národohospodářsko-výdělkovou, své snahy vzdělanostní. Akce za právo volební**), za zlepšení zákonů soukromoprávních a práva veřejného, pokud se týká žny, není u nás vůbec. — Studie o rytmu. Účelem této studie bylo určití schopnost dětí v různém věku ve vjímaní a reprodukování rytmů tukaných. — Rozhledy.

Učitel. V Brně, 10. prosince 1901. Tážící se žák ve škole budoucnosti. Uvažuje Ferd. Bednár. (Pokračování.) Rodina nynější připravuje dítě pro školu a ne pro život. V rodině musí počítí náprava. V tážícím se dítěti, v dítěti nazírajícím vlastními nezaštěnými smysly na svět, pozorujícím jej pozorem svérázným, osobitým vidíme výsledek jiného lepšího vychování. Z těchže příčin nemá býti škola mateřská přípravou pro školu obecnou, nýbrž ústavem, který má duševní i tělesné síly dětí rozvíjeti, tělesné i dušení zdraví a jarost podporovati, aby dítě bylo dítětem, šťastným dítětem. (Příště dále.) — Kterak probouzeti v mládeži altruism. (Začátek.) — Rozpravy psychologické. Podává Frant. Krček. (Ostatek.) — O vyučování jazyku vyučovacím u odděleních. Napsal Otokar Weeger. — Nový tělocvik dánský. Tělocvik v Dánsku spočívá z valné části na Lingově soustavě švédské. Ze cvičení tělesných zavedl Ling pouze ty, které ze stanoviska anatomie a fysiologie jeví se nejprospěšnějšími pro organism tělesný a které ze stanoviska aestetiky oku našemu nejvíce lahodí. — Rozhledy. Zprávy školské. (Pokračování.)

Zprávy.

Zpráva astronomická na měsíc leden. Slunce přechází ze souhvězdí Střelce do souhvězdí Kozorožce. Z oběžnic lze spatřiti jenom Venuši, jež září z večera nad západním obzorem v plném lesku. Největší jasnosti nabude 9. ledna. V dalekohledu jeví se jako srpeček Měsíce brzy po novu. Asi 27. ledna $\frac{3}{4}$ hodiny po západu slunce bude možno spatřiti Merkura nad obzorem západním. Ostatní oběžnice jsou vesměs blízko Slunce a proto neviditelné.

Nový zákon o úpravě platův učitelských v Čechách dosud nedosáhl sankce, ač bylo slíbeno, že sankce se mu dostane buď v druhé polovici listopadu nebo na začátku prosince. — Výbory obou ústředních spolků učitelských, českého i německého, ve schůzích svých dne 8. prosince usnesly se na zvláštní resoluci, kterou vláda i poslanecké kluby se žádají, aby společnou akcí docíleno bylo schválení zákona o úpravě platův učitel-

*) A proto pokrokaři žádají, aby z jednot vyloučeni byli všichni, kteří mají jiné názory a zásady než oni. Tam slova — tu skntek.

**) V I. ročníku „Vych. Listů“: Politická práva učitelk.

ských. Vláda však činí schválení to závislým na prokázání úhrady, a úhrada ta opět činí se závislou na zavedení zemské dávky z piva, o které se teprve ve sněmu českém jednati má. Proti této úhradě zvedá se značná agitace. Nejen že běží o daň nejméně spravedlivou, o daň nepřímou, spotřební, nýbrž jde spolu o daň, která se dotýká jednoho z nejrozšířenějších odvětví českého průmyslu, který z velké části je odkázán na vývoz. Proto přijetí úhrady bude musit překonati velké obtíže. Tak dle všeho úprava platův učitelských musí prodělati novou křížovou cestu, než se jí sankce dostane.

Spolek rakouských evičných učitelů. Stanovy tohoto spolku — evičných učitelů nebo učitelských osob na c. k. ústavech učitelských v Rakousku působících — byly schváleny. Utvoření tohoto spolku bylo ustanoveno na I. sjezdu učitelů evičných škol (v loni o letnicích) a jest již na 300 členů přihlášeno; mezi nimi je mnoho školních radů, ředitelů, hl. učitelů, okr. inspektorů, učitelů hudby i tělocviku. Výbor spolku jest z těchto evičných učitelů (učitelek sestaven: Frank z Liberce, předseda; Habernat z Vídně, 1. místopředseda; Beneš z Plzně 2. místopředseda; Schmidt z Liberce, jednatel; Gauby ze Št. Hradce, 1. nám. jednatele; Brunner z Lince, 2. nám. jednatele; Kuhn z Liberce, pokladník, Schubert z Brna, nám. pokladníka; pí. Suppantsehitschová z Lublaně a p. Zaleski z Krakova, členové výboru. Spolkovým orgánem jest časopis pro úředníky.

Místa kancelářských úředníků při dráhách a absolventů měst. škol. Svěho času jsme oznámili, že ministr dopravy ku žádosti podané spolkem „Bürgerschule“ ve Vídni svolil, aby absolventi škol měšťanských byli na roveň postaveni zárukám nižších škol středních při ucházení se o místa aspirantů na úředníka kancelářského. Aby však nepodávali se tito absolventi příliš růžové nadějí, došel další výnos tohoto ministerstva na vídeňský spolek „Bürgerschule“, kterým se připomíná, aby učitelové nevzbuzovali ve svých žácích žádných zbytečných nadějí, poněvadž místa řečených úředníků v první řadě obsazována bývají vysloužilými poddůstojníky, kterých je vždy dostatek v zásobě.

Spolek katolických techniků bude prý založen v Brně. Tento spolek má míti účelem: 1. Vzdělávati se na základě katolickém. 2. Vnáseti zásady katolické do života. Upozorňujeme neohrožené nadšence, že je čekají jen ústrky, potupa a utrpení. Přejeme mnoho zdarů!

Jen přísně. Jistý inspektor a zároveň ředitel školy vešel v době přestávky mezi hodinami do třídy. Z učitelů nebyl nikdo přítomen a děti hlučely. I nařídil pan inspektor, že nesmí učitel ze třídy se vzdáliti, dokud druhý nepříjde. Následek toho rozkazu objevil se ještě téhož dne odpoledne. Učitel A., který učil v VI. třídě, ukončiv hodinu, čekal, až přijde jeho kollega B. Tento však ukončiv hodinu ve třídě VII., čekal až přijde do třídy pan A. Tak čekali oba celou hodinu, až se zazvonilo, a děti šly domů. Toť se ví, že pan inspektor svůj moudrý rozkaz hned příštího dne ráno odvolal.

Křesťanská škola.

Drobnosti. Poslední žákyně Pestalozzova, paní Huberová, která chodila k němu v Birru do školy a pak učitelkou se stala, zemřela nedávno ve Švýcarsku ve věku 87 let. — Pražský stavitel Josef Kandrt odkázal „Ústřední Matici školské“ 250.000 K. — Vdova po mlynáři ve Vys. Mýtě, Al. Korábová, odkázala své jmění asi 120.000 K. městu Vys. Mýtu, aby z nich co nejdříve založena byla hospodyňská škola. — Ve „Škole našeho venkova“ navrhuje Smrčka, aby ve školách ménětřídních, kde se vyučuje v odděleních půl hodiny přímo a půl hodiny nepřímou, místo půlhodin zavedeny byly jednotky o třech čtvrtích hodiny. — Školní konference rodičův byly okr. školní radou vídeňskou zakázány. Bylo by zajímavě slyšeti důvody tohoto zákazu. — 213 milionů zlatých pustilo se roku 1900 do větrů kouřením tabáku a cigar. Na osobu připadá 8 K 10 h.

Listárna redakce.

Pro různé obtíže nebylo lze vydati 1. číslo dříve, až 5. ledna.

M. S. Vášnivě psaných článků neuveřejníme. Nebudeme přece následovati těch, kteří neschopni jsouce kritické úvahy, nás trhají do bláta. Pište klidně a věcně, tím dobré věci více posloužíte.

Provolání.

Šlechtní příznivci a lidumilní přátelé Jubilejní jednoty lidumilů na Moravě!

Otevřeme-li knihu bohatých dějin filantropie na kterémkoliv místě, všude nalezneme na sta dokladů — na mnoze velmi dojemných, že humanní podniky ve prospěch dětí opuštěných a mravně pokleslých tak často povstaly z počátků sice chudičkových ale za to tím větší silou obětovnosti a nadšení. Neúmorná snaha obětivného srdce, láska k bližnímu, to jest to kouzlo, které koná zázraky a kdekoliv ono pevnou rukou dotkne se půdy, tam jistě vytryskne zdroj zázračné síly, byť i půda, již se dotýká, byla tak tvrdá jako skála na niž Mojžíš na poušti udeřil holí svou. Svědčí o tom čtení, velmi výmluvné příklady, z nichž dovolím si uvést jen tyto: Abbé Podevin počal svůj ústav s 85 cent. (40 kr), Roussel i Dom Bosco počali s prázdnými rukama, myslíce jen na spásu bytostí lidských v pevné důvěře, že vše ostatní bude jim přidáno. A nemýlili se. Láska pracovala a obětovala, trpěla a vytrvala tak dlouho, až dosáhla svého cíle, a pozvolna dostavila se též — pomoc hmotná. Jedna z hlavních zásad předního lidumila Bernarda Bolzana byla, že idee socialismu mají se hlásati ne chudým, ale bohatým; tito požívají ze zřízení společenského výhody nepoměrně větší, namnoze na úkor a ke škodě jak hmotní tak i mravné lidu chudého. Proto také jim především přísluší zhoubné nesrovnalosti vyrovnávati a konkrétními projevy lásky k bližnímu zmírňovati bídu hmotnou i mravní. Kéž by veškero lidstvo proniknuto bylo ušlechtilým socialismem, jež káže: To, co máš, není jen proto tvé, abys toho sám užíval, ale jest proto tvé, abys tím činil dobře bližnímu svému, jenž není nadán statky pozemskými. Nuže, velectění přátelé mládeže a šlechtní příznivci Jubilejní jednoty, obracíme se na vás v pevné důvěře, že nás neopustíte v provedení vznešeného díla šťastně započatého. Řídíce se heslem „Kdo rychle a rád dává — dvakrát dává“, podejte nám pomocnou ruku svou a přispějte ať hmotně ať mravně národnímu podniku našemu — zřízení ochranovny pro mládež opuštěnou a mravně pokleslou. Učiňte tak! Vždyť „co chudému dáte, na lžici vám naroste“, dí staré přísloví. S velkým povděkem bude přijat každý i sebe menší dar a též veřejně kvitován: zvláště vděčně přijali bychom učebnice školní, knihy na čtení pro mládež, obrazy jako pomůcky učebné i k ozdobě stěn (obrazy předních našich vlastenců, spisovatelů a filantropů), různé učebné pomůcky jako: mapy, diagramy, globus, počítadlo, přístroje fyzikální, vycpaná zvířata, školní sešity a různé školní potřeby. Mnohá škola má snad ve dvou exemplářích některou učební pomůcku a nepotřebuje jí.

Též nabídky různých, třeba i starších učebných prostředků za levnou cenu vděčně se přijmou. Račte tudíž laskavě, velectění páni činovníci, odborů Jubilejní jednoty, spolků učitelských, vzdělávacích a zábavných, pak všichni šlechtní přátelé Jubil. jednoty působiti ve svém kruhu v tomto směru: račte zaříditi sbírky k naznačenému účelu a věci pak zaslati ředitelství ochranovny Jubilejní jednoty lidumilů na Moravě v Dřevohosticích. V naději, že prosebný hlas tento nevyzní na prázdno, děkuji již předem srdečně jménem Jubilejní jednoty všem, kdož jakýmkoliv způsobem k naznačené sbírce přispěje. Končím slovy slavného lidumila Bernarda Bolzana, je nž dí: „Šťastným býti a jiné blažiti, toť jest úkolem člověka.“ V zájmu dobré věci prosím snažně všech ctěných listů, by laskavě uveřejnily toto provolání. Z ředitelství ochranovny Jubilejní jednoty lidumilů na Moravě v Dřevohosticích.

Jos. Pospíšil, ředitel.

Nejkrásnějším dárkem pro mládež

jsou následující

pohádkové knihy:

Nákladem knihkupectví Emila Šolce v Telči

vyšly v poslední době následující nádherné spisy:

Pohádky zlaté babičky. Tato roztomilá knížka vyšla ve dvou vydáních. Vydání skvostné (velké) je opatřeno velmi krásnými barvotiskovými a světlotiskovými obrázky. Cena 2 K 40 h. Cena druhého malého vydání, taktéž krásnými obrázky opatřeného, 1 K 30 h.

Roztomilé tyto pohádkové květy z nejrozmanitějších luhů, svity jsou v kyticích, které zvláštního půvabu dodávají neobyčejně něžné obrázky a vůbec celá úprava, pro kterou každý drobný čtenář se zálibou po ní sáhne.

Vybrané pohádky Boženy Němcové.

Velinové vydání tištěné na krásném papíře a vyzdobené původními barvotiskovými obrázky K. L. Thumy. Cena vázaného výtisku 2 K 40 h. Skvostným vypravováním svých báchorek Božena Němcová je všeobecně známá. Nejoblíbenější z jejich pohádek upravené pro mládež podávají se zde malému i velkému čtenářstvu v úpravě důstojné vnitřního obsahu.

Z pohádkové říše. Z nových báchorek Marquardsenových s krásnými barvotiskovými obrázky. — Cena vázaného výtisku 3 K.

Slovanské národní báje a pověsti.

Přeložil K. J. Erben. Velinové vydání na krásném papíře tištěné v tuhých deskách prodává se za 2 K 40 h. Vydání toto jak vnější nádhernou úpravou, tak vnitřní cenou báchorek zaslouhuje nejhojnějšího rozšíření mezi drobnou mládeží, pro níž je hlavně určena.

B Němcové Babička. Cena 1 K, ve skvostné vazbě 1 K 60 h. Perla spisovatelské činnosti naší nejlepší spisovatelky předkládá se tuto obecenstvu v novém celistvém, jazykově upraveném vydání, které je určeno především pro mládež, ale dojde jak úpravou zevní, tak vnitřní zajisté přízně nejšířšího obecenstva.

Milovníkům kalendářů doporučujeme:

Rodinný kalendář a Nový kalendář XX. věku Kronikář. Cena velkého vydání 1 K, malého vydání 60 h. Kalendáře tyto vynikají množstvím pěkných obrázků a velmi krásnými povídkami.

K dostání v každém knihkupectví a zejména u nakladatele:

Emila Šolce v Telči.

Zaslání peněz doporučuje se poukázkou.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Marie Chytilová, učitelka v Brně, Veselá ulice čís. 13., posch. II., dvéře 10.

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Príspevky se honorují.

Inserty účtují se levně.